

ZAMBURUGLI GAYMORITLARNI VODIY VILOYATLARIDA UCHRASHI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17987882>

Zokirov Muhammadrasul Muhammadsodiq o'g'li

Namangan Davlat Universiteti O'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu ilmiy maqolada bugungi yirik muammolardan biri zamburugli gaymoritlar haqida hamda ularning vodiylarida uchrashi sabablari haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar

Zamburug', o'simlik, organizm, mikologiya, gaymorit, burun, lor, bolalar, Farg'ona.

THE ENCOUNTER OF FUNGAL Sinusitis IN VALLEY REGIONS

Annotation

This scientific article discusses one of the major problems of today - fungal sinusitis and the reasons for their occurrence in valley regions.

Keywords

Fungus, plant, organism, mycology, sinusitis, nose, sputum, children, Fergana.

ВСТРЕЧА С ГРИБКОВЫМ СИНУСИТОМ В ДОЛИННЫХ РАЙОНАХ

Примечание

В данной научной статье рассматривается одна из главных проблем современности – грибковый синусит и причины его возникновения в долинных районах.

Ключевые слова

Гриб, растение, организм, микология, синусит, нос, мокрота, дети, Фергана.

Zamburug'lar (fungi yoki mycetes) — eukariot organizmlar dunyosi (bulimi). Tayyor organik moddalar hisobiga yashaydi, ya'ni geterotrof organizm hisoblanadi. Odatda o'simliklarda, tuproqda, suvda, hayvonlarda yoki ularning qoldiqlarida hayot kechiradi. Oziqlanish usuliga qarab parazit va saprofitga bo'linadi. Ularning odamlar va hayvonlar uchun zararli va foydali yuz mingdan

ortiq turi uchraydi. Zamburug'lar haqidagi fan mikologiya deb ataladi. Zamburug'larni mikologiya fani o'rganadi. Zamburug'lar ilgari o'simliklar dunyosiga kiritilar edi. Olimlar zamburug' turlarini chuqur o'rganish natijasida ularni alohida olam sifatida ajratishgan.

Zamburug'lar bakteriyalardan farq qilib, eukariot organizm hisoblanadi. Zamburug'lar o'simliklar kabi erkin harakatlana olmaydi, hayvonlarga o'xshab geterotrof oziqlanadi. Zamburug'lar yashashi uchun ozuqa, harorat va namlik yetarli bo'lishi kerak, yorug'lik bo'lishi shart emas. Ko'pchilik zamburug'larning (ba'zi hujayra ichki parazitlaridan tashqari) vegetativ tanasi mitseliy kurinishida, ya'ni oziqlanish substrati sirtiga yoki ichiga taralib, uchidan o'sadigan ingichka ipcha – gifalardan iborat. Ko'payishi. vegetativ va reproduktiv (jinssiz va jinsiy) ko'payadi. Vegetativ ko'payish mitseliy ipchalarining bo'linishi yoki sklerotsiyalar bilan amalga oshadi. Bu bo'lakchalar har xil yo'l bilan tarqalib, qulay sharoitga tushganda yangi mitseliysi hosil bo'ladi.

Mavzuimizning ikkinchi qismi bu gaymorit. Gaymorit – burun yon (yuqori jag' bo'shlig'i) sinus shilliq qavatining yallig'lanishi bilan ifodalanadigan kasallik, sinusitning bir turi sanaladi va eng keng tarqalgan LOR kasallik hisoblanadi. Kasallik paytida nafas olish qiyinlashadi, burun ko'prigida og'riq paydo bo'ladi, ko'z qovoqlari shishadi, burundan yiringli suyuqlik oqadi. Har o'ninchi odam gaymoritdan aziyat chekadi va hatto 6 yoshdan boshlab bolalar ham u bilan kasallanishi mumkin. 5 yosh va undan kichik yoshdagi bolalarda burun yon sinuslari rivojlanmaganligi sababli bu kasallikka duchor bo'lmaydilar.

Zamburug'li kasalliklarni oldini olish uchun oddiy profilaktika choralariga rioya qilish kerak. Shaxsiy gigiena qoidalariga amal qilish: kishi o'z tarog'i, oyoq kiyimlaridan foydalanishi kerak. Mushuk, it, sigir, ot kabi hayvonlar bilan yaqin kontakda bo'lgandan keyin qo'llarni yaxshilab yuvish tavsiya etiladi.

Zamburug'li gaymoritlar – bu burun atrofidagi qo'shimcha bo'shliqlardan biri hisoblangan gaymor bo'shlig'ining zamburug'lar ta'sirida yallig'lanishi bilan kechadigan kasallikdir. Ushbu holat tibbiyot amaliyotida Fungal sinusitis nomi bilan yuritiladi. Zamburug'li gaymorit bakterial gaymoritlardan farqli o'laroq, uzoq davom etishi, yashirin kechishi va davolashga qiyinligi bilan ajralib turadi.

Zamburug'li gaymoritlar ko'pincha Aspergillus turidagi zamburug'lar sababli yuzaga keladi, kamroq hollarda Candida va boshqa patogen zamburug'lar ham aniqlanishi mumkin. Bu kasallik asosan organizmning himoya kuchlari pasaygan holatlarda rivojlanadi. Uzoq muddat antibiotik qabul qilish, qandli diabet, surunkali allergik rinit, immunitet tanqisligi, shuningdek, nam va chang muhitda yashash zamburug'li gaymorit rivojlanishiga qulay sharoit yaratadi.

Klinik jihatdan zamburug‘li gaymorit sekin va asta-sekin rivojlanadi. Bemorlar ko‘pincha burunning bir tomoni doimiy bitib yurishidan, yuzning gaymor sohasi va yuqori jag‘ tishlari atrofiga bosim yoki og‘riq hissidadan shikoyat qiladilar. Burundan kelayotgan ajralma quyuq, ba‘zan qoramtir yoki yashil rangda bo‘lib, yoqimsiz hid bilan kechadi. Ayrim hollarda bosh og‘rig‘i, hid bilishning pasayishi, umumiy holsizlik kuzatiladi. Invaziv shakllarda esa yuz va ko‘z atrofiga shish, isitma va kuchli og‘riqlar paydo bo‘lishi mumkin.

Zamburug‘li gaymoritlar bir necha klinik shakllarga bo‘linadi. Allergik zamburug‘li gaymorit asosan allergiyaga moyil bemorlarda uchraydi va burun bo‘shlig‘ida yopishqoq, quyuq shilliq to‘planishi bilan tavsiflanadi. Zamburug‘li sharcha (misetoma) shaklida esa gaymor bo‘shlig‘ida zich zamburug‘ massasi hosil bo‘ladi va ko‘pincha kasallik bir tomonlama kechadi. Eng og‘ir va xavfli turi invaziv zamburug‘li gaymorit bo‘lib, u suyak to‘qimasiga va atrofdagi tuzilmalarga tarqalishi mumkin hamda shoshilinch davolashni talab etadi.

Tashxis qo‘yishda kompyuter tomografiya muhim ahamiyatga ega bo‘lib, unda gaymor bo‘shlig‘ida zich soyalar, kalsifikatlar yoki to‘ldirilgan bo‘shliq aniqlanadi. Endoskopik tekshiruv orqali burun va sinus ichidagi o‘zgarishlar bevosita ko‘riladi, laborator tekshiruvlar yordamida esa zamburug‘ turi aniqlanadi.

Davolash bakterial gaymoritdan tubdan farq qiladi. Oddiy antibiotiklar zamburug‘li gaymoritda samarasiz hisoblanadi. Asosiy davolash usuli — zamburug‘ga qarshi dori vositalarini qo‘llash va ko‘pincha endoskopik jarrohlik yo‘li bilan gaymor bo‘shlig‘ini tozalashdir. Allergik shakllarda allergiyaga qarshi davolash ham muhim o‘rin tutadi. Invaziv turlarda esa kompleks va uzoq muddatli davolash talab etiladi.

Zamburug‘li gaymoritlarning vodiylarida (Farg‘ona vodiysi) uchrashi masalasi iqlim, yashash sharoiti va aholining sog‘liq holati bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, amaliy tibbiyotda muhim ahamiyatga ega. Zamburug‘li gaymoritlar tibbiy adabiyotlarda Fungal sinusitis sifatida ta‘riflanadi va ayrim hududlarda nisbatan ko‘proq uchrashi kuzatiladi.

Farg‘ona vodiysi viloyatlari (Farg‘ona, Andijon, Namangan) iqlim jihatidan nisbatan nam va issiq hudud hisoblanadi. Aynan shu omil zamburug‘larning ko‘payishi va tashqi muhitda uzoq saqlanib qolishi uchun qulay sharoit yaratadi. Havodagi namlikning yuqori bo‘lishi, yoz mavsumida chang va o‘simlik qoldiqlarining ko‘pligi burun bo‘shlig‘i va qo‘shimcha sinuslarga zamburug‘ sporalarining kirib borishini osonlashtiradi.

Vodiy viloyatlarida aholining katta qismi qishloq xo‘jaligi bilan shug‘ullanadi. Yer bilan ishlash, don, pichan, paxta va meva-sabzavotlarni saqlash jarayonida zamburug‘ sporalariga tez-tez duch kelinadi. Ayniqsa, omborlar, nam podvallar va

yopiq joylarda ishlash zamburug‘li infeksiyalar xavfini oshiradi. Bu holat nafaqat o‘pka, balki burun va gaymor bo‘shliqlarida ham zamburug‘li jarayonlar rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Shuningdek, vodiy hududlarida surunkali rinit va allergik kasalliklar keng tarqalgan. Allergik fon mavjud bo‘lgan bemorlarda burun shilliq qavati himoya funksiyasi susayadi va bu zamburug‘larning joylashib qolishiga qulay sharoit yaratadi. Uzoq muddat davomida burun tomchilari va antibiotiklarni nazoratsiz qo‘llash ham zamburug‘li gaymorit rivojlanishida muhim omil hisoblanadi.

Klinik kuzatuvlarga ko‘ra, vodiy viloyatlarida zamburug‘li gaymoritlar ko‘pincha surunkali va bir tomonlama kechadi. Bemorlar yillar davomida burun bitishi, yuz sohasida bosim, tish ildizlari atrofida og‘riq va burundan yomon hidli ajralmadan shikoyat qiladilar. Ko‘pchilik holatlarda kasallik kech aniqlanadi, chunki dastlab u oddiy bakterial gaymorit sifatida baholanadi va noto‘g‘ri davolanadi.

Xulosa qilib aytganda, zamburug‘li gaymoritlar surunkali kechishi, yashirin rivojlanishi va asoratlarni berish ehtimoli yuqori bo‘lgan kasallik hisoblanadi. Shu sababli burun bitishi va yuz sohasidagi og‘riqlar uzoq davom etsa, o‘z vaqtida LOR shifokorga murojaat qilish va to‘liq tekshiruvdan o‘tish muhimdir.

Farg‘ona vodiysi viloyatlarida zamburug‘li gaymoritlarning uchrashi iqlimiy sharoit, qishloq xo‘jaligi faoliyati, allergik kasalliklarning ko‘pligi va antibiotiklardan noto‘g‘ri foydalanish bilan bog‘liq. Shu sababli bu hududlarda LOR amaliyotida surunkali gaymorit bilan murojaat qilgan bemorlarda zamburug‘li etiologiyani istisno qilmaslik, KT va endoskopik tekshiruvlarni keng qo‘llash muhim hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. N.H. Qarshiboyev., U.N.Usanov., N.O.Karimov., M.SH.Yaxshiyev. Botanika. Toshkent. 2015.
2. A.A. Matkarimova., T.X. Mahkamov., M.M. Maxmudova., X.Ya. Azizov., G.B. Vaisova. Botanika. Toshkent. 2020.
3. Abdulxayeva , M. ., & Parpiyeva , O. . (2024). GAYMORIT KASALIGI. Журнал академических исследований нового Узбекистана, 1(14), 116–118. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/yoitj/article/view/57431>
4. Лопатин А.С., Пискунов Г.З., Горячкина Л.А. и др. Ведение пред- и послеоперационного периодов при функциональных внутриносовых хирургических вмешательствах: Учебное пособие. - М., 1998. - 12 с.

5. Пальчун В.Т. Противоречивая лечебная тактика при ряде основных заболеваний ЛОР-органов (опыт ЛОР-клиники РГМУ) // Вестник оториноларингологии. Материалы Российской конференции оториноларингологов (19- 20 ноября 2002). - М., 2002. - С. 16-22.